

KLAR – en film om Bibelen og reformasjonen

Innledende spørsmål

Hvordan kan vi forstå Bibelen?
Sier ikke Bibelen forskjellige ting?
Er Bibelen klar?
Er Bibelen forståelig?
Henger Bibelen sammen?
Hvem skal bestemme hvordan Bibelen skal tolkes?

Oppgave om bibeltekst

Men hva mener dere om dette: En mann hadde to sønner. Han gikk til den ene og sa: 'Min sønn, i dag skal du gå og arbeide i vingården.' 'Nei, jeg vil ikke', svarte han. Men senere angret han og gikk. Faren gikk så til den andre og sa det samme til ham. 'Ja, herre, det skal jeg', svarte han. Men han gikk ikke. Hvem av disse to gjorde som faren ville?» «Den første», svarte de. Da sa Jesus til dem: «Sannelig, jeg sier dere: Tollere og horer kommer før inn i Guds rike enn dere. For Johannes kom til dere på rettferdighets vei, men dere trodde ham ikke. Tollerne og horene, derimot, de trodde ham. Men dere, selv om dere så dette, angret dere ikke da heller, slik at dere trodde ham. (Matteus 21:28-32)

I Matteus 21,28 – 32 står lignelsen om de to sønnene. Denne lignelsen kan det være vanskelig å forstå, og den kan være litt uklar. Hva er forskjellen på de to sønnene det står skrevet om? Hvem står de ulike personene for (faren, den første sønnen, den andre sønnen)? Hva er budskapet i lignelsen?

Tekst til filmen

Så hvordan var ferien din egentlig, var det i Roma du var i?

Ja, det var jo helt fantastisk, vi besøkte Colosseum og St. Peterskirken.

Åja, St. Peterkirken, jeg har alltid hatt lyst til å dra der, hvordan var det?

Det var veldig fint, men den var veldig annerledes enn kirkene her i Norge.

Sånn annerledes hvordan da egentlig?

Den var mye mer utsmykket, det var malerier og skulpturer over alt. Det var nesten litt i overkant til og med.

Ja, jeg har egentlig alltid lurt på hvordan to forskjellige trossamfunn kan ha så forskjellig stil, selv om de kommer fra samme utspring.

Kanskje det kan ha noe med at Bibelen er litt uklar noen steder?

For eksempel, så er det jo sånn at kvinner skal være stille i menigheten, men så finnes det kvinnelige prester.

Så sånne motsigelser gjør det jo vanskelig, og da kan det fort komme mange forskjellige tolkninger.

Ja, jeg tror det hadde vært lettere om det bare var en tydelig tolkning.

At Bibelen er klar, nettopp det var det Martin Luther, munken som levde for 500 år siden, og som kom til å bli kjent som reformator, hevdet.

Hans protest startet med de berømte 95 avlatstesene som ble hengt opp på kirkedøren i Wittenberg i 1517.

Det endte med at det vestlige Europa ble delt i et protestantisk nord og et fortsatt katolsk sør, en hendelse som har preget Europa frem til i dag.

At Bibelen er klar, ja nettopp det var Luthers påstand.

Troen på Skriftens klarhet ble en sterk frigjørende kraft i Luthers liv.

Den ble grunnlaget som ga ham mot og kraft til å tale middelalderkirken midt imot. og slik risikere sitt eget liv.

Men hva mente han?

Bibelen var ikke allemannseie i middelalderen, slik som den er det i dag.

De færreste kunne lese, og selv i mange klostre eller kirker var det ikke bibler.

Tvert imot mente kirken at det aller beste var at vanlige folk ikke leste i Bibelen, da den var så vanskelig å forstå.

Den burde være forbeholdt ekspertene, teologene.

Og man sa videre at den høyeste autoriteten til å forstå hva Bibelen lærte, ja, det var kirken og paven selv.

Luther var professor i den lille byen Wittenberg som bare noen år før han kom dit hadde fått sitt eget universitet.

Han var professor i “Den hellige skrift” som man sa, professor med særlig ansvar for å tolke bibelen

I tillegg til å være professor var han prest i by-kirken, ja han kom til å være prest i byen i mer enn 30 år og holdt her i by-kirken mer enn 2000 prekener.

Men jo mer han studerte og underviste på universitetet, samtidig som han levde tett med vanlige by-borgere som deres prest, jo vanskeligere og vanskeligere ble det å stå inne for hva kirken lærte i ulike spørsmål.

Luther finner gradvis en ny kilde til autoritet – nettopp i Bibelen.

Han er på flere måter enig med kirken i at Bibelen er vanskelig og mye er uklart.

Men Luther hevder snart at Bibelen har en kjerne, et sentrum, og at dette sentrum er klart og tydelig.

Kjernen, eller altså sentrum, er fortellingen og budskapet om Jesus.

Han sammenligner så Bibelen med en by, slik den var i middelalderen, hvor det er mange trange smug og lange skygger, gater og smug på kryss og tvers, vanskelig å finne frem.

Men i sentrum ligger torget. Her på den åpne plassen kommer solen til og her ligger brønnen som gir vann og liv til alle innbyggere.

For Luther sier:

Når du vet hvor sentrum er, ja da er det enklere å finne frem i byen.

Ja, det er faktisk først da, når du oppdager byens sentrum, at det i det hele er mulig å orientere seg i byen.

Lik torget er opplyst og stråler, ja slik skal vi lese Bibelen:

Mye kan ligge i mørket, være uklart, men sentrum, torget, altså fortellingene og budskapet om Jesus. Ja det stråler. Det er klart!

Da Luther våget livet på at Bibelen var klar, ja så mente han ikke at den er klar i betydningen éntydig, logisk og sammenhengende. At den var uten feil eller selvmotsigelser.

I århundrene som fulgte skulle mange komme til å mene nettopp det, men altså ikke Luther.

Nei, han mente at fortellingene om Jesus lyser og stråler mot oss, de skinner, klare som solen.

Mot det å ha kirkens lange tradisjon som målestokk for hva kirken skal være og lære, hevdet nå Luther at det var skriften alene, «Sola scriptura» som skulle gjelde.

Den norske kirke er en evangelisk-luthersk kirke, som knytter seg til arven etter den radikale munken som ble professor i Wittenberg og var prest i by-kirken.

Den har ikke alltid vært like flink til å leve i arven, men i Luthers ord om skriftens klarhet fikk kirken et redskap til å skille mellom det sentrale og det mindre sentrale, mellom sentrum og det som er i utkanten.

Et redskap til å tolke bibelen.

Et redskap som kan brukes den dag i dag!